กระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊ก เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี*

The Online Comnunication Process Through The Facebook Of Monks To Promote Peace By Buddhist Peaceful Means

[1]สำราญ สมพงษ์, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท

[1]Samran Sompong, PhramahaHansa Dhammahāsoand Prapraamote Waatagovito

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Corresponding Author's Email: off_38@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันและกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติภาพ 2) ศึกษาพุทธสันติวิธีที่ส่งเสริมกระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทย 3) นำเสนอกระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยนักวิชาการด้านศาสนาและพุทธสันติวิธี นักวิชาการด้านสันติวิธี นักสื่อสารมวลชน และนักวิชาการด้านสังคม จำนวน 9 รูป/คน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยยุคปัจจุบัน มีเนื้อหาขัดต่อหลักวาจาสุภาษิตอยู่บ้าง ทั้งเฟกนิวส์ คำเกลียดชัง คำหยาบ โพสต์ไร้ประโยชน์ในลักษณะเลียนแบบฆราวาสวิสัย เกิดจากขาดสติไม่ปรับทัศนคติรับองค์ความรู้รองรับสื่อใหม่ ไม่พัฒนาทักษะประกอบสารให้โดนใจ ไม่สร้างเครือข่ายทำงานเป็นทีม ดังนั้น พระสงฆ์ไทยจึงต้องปรับทัศนคติแสวงหาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสาร ทั้งทฤษฎี SMCR ของ เดวิด เค. เบอร์โล ทฤษฎี 5W1H ของ ฮาโรลด์ลาสแวลล์ ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติภาพ “4N” ของ โยฮัล กันตุง และทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติ “NVC” ของ มาร์แชล โรเซนเบิร์ก โดยมีพระสงฆ์ 4 รูปเป็นต้นแบบ พร้อมนำหลักพุทธสันติวิธีคือ “วาจาสุภาษิต” มาบูรณาการ เสริมด้วยหลักธรรมทั้ง เมตตา กรุณา ขันติธรรม โดยมีสติเป็นฐาน ตาม 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล) โมเดล ตามด้วยวิเคราะห์ประเมินตัวเองและผู้รับสารด้วยหลักโยนิโสมนสิการ สังเกตข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความต้องการ ประกอบสารที่มีเนื้อหาจริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานผลประโยชน์ รวมถึงหลัก “4N” และ “NVC” ออกแบบเนื้อหาให้เหมาะกับเฟซบุ๊ก แล้วส่งในเชิงขอร้อง ทุกขั้นตอนต้องมีสติ ไร้อคติ มีเมตตา กรุณา ระดับสากล จึงทำให้การสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กส่งเสริมสันติภาพเกิดสันติสุขสากล

คำสำคัญ: กระบวนการสื่อสารออนไลน์; เฟซบุ๊ก; พุทธสันติวิธี

* Received December 18, 2020; Revised February 7, 2021; Accepted February 9, 2021

Abstract

The research article consisted of three objectives: 1) to study the current conditions and problems of the online communication through Facebook of Thai monks at the present time and the communication process for peace; 2) to study the Buddhist peaceful means that promotes the online communication process through Facebook of Thai monks; and 3) to present the online communication process through Facebook of monks to promote peace by Buddhist peaceful means. This was a qualitative research focusing on documentary research and interview with related experts in Buddhism and Buddhist peaceful means, scholars on the peaceful means, scholars on sociology, and journalists, in a total of 9 persons.

From the study, it was found as follows: the current conditions and problems of the online communication through Facebook of Thai monks at the present time are against the Buddhist doctrine on Subh**ā**sitav**ā**c**ā** (Well-Spoken Speech). Including, there have been fake news, hate speech, the post on Facebook of worthless content imitating the way of laypeople, lack of mindfulness to adjust the open-minded attitude for the body of knowledge in order to accommodate the new media, lack of development on content skills, and lack of network to work as a team. Therefore, it is necessary for monks to adjust their attitude and seek new knowledge on the basic communication theory of SMCR by David K. Berlo, the theory of Peace Journalism, "4N", by Johan Galtung, and the approach on Nonviolent Communication (NVC) by Marshall Rosenberg, having 4 monks as the role models. The Buddhist peaceful means on Subh**ā**sitav**ā**c**ā** should also be integrated together with the principles on mett**ā** (loving-kindness), karuṇ**ā** (compassion), khanti-dhamma (tolerance) with mindfulness as a base according to the "7M" model (monk sending messages for international peace and happiness). Moreover, monks should analyze and assess themselves and the receivers (R) based on Yonisomanasik**ā**ra (analytical thinking), observing the feelings and the needs, as well as designing contents that are accurate, pleasant, timely and beneficial. The principles on "4N" and "NVC" should also be included in order to have appropriate contents for Facebook and have them delivered in a polite manner. Every step requires mindfulness, impartiality, loving-kindness, compassion in order for online communication through Facebook to result in international peace and happiness.

Keywords: Online Communication Process; Facebook; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

การสื่อสารเป็นธรรมชาติพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาสังคมขณะเดียวกันบางครั้งก็อาจถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำลายสังคมให้วิบัติย่อยยับไปสร้างความขัดแย้ง รุนแรง และสงคราม ประกอบกับสังคมยุคปัจจุบันเรียกว่า “ยุคดิจิทัล” ที่เทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้ามาก มีมีแพลตฟอร์ม (platform) ยอดฮิต อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ เว็บไซต์ หรือ อีเมลทำให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและหลาย มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ อย่างเช่นประเทศไทยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มุ่งนำเทคโนโลยี สื่อดิจิทัล และนวัตกรรม มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ และรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “ยุคไทยแลนด์ 4.0” พร้อมกับน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 มาเป็นฐานในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพแบบมีความรู้คู่คุณธรรม เก่ง ดี มีความสุข มีความเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เพื่อยกระดับประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตามจากผลสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2560 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) หรือ ETDA (เอ็ตด้า) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า คน Gen Y เป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันสูงสุด โดยช่วงวันทำงานหรือวันเรียนหนังสือใช้เฉลี่ยที่ 7.12 ชั่วโมง/วัน และมากถึง 7.36 ชั่วโมง/วันในช่วงวันหยุด ขณะที่ Gen X และ Gen Z ใช้อินเทอร์เน็ตในวันทำงานและวันเรียนหนังสือ โดยเฉลี่ยเท่ากันที่ 5.48 ชั่วโมง/วัน แต่ในวันหยุด Gen Z กลับใช้เพิ่มขึ้นเป็น 7.12 ชั่วโมง/วัน สวนทางกับ Gen X ที่ใช้ลดลงที่ 5.18 ชั่วโมง/วัน สำหรับโซเชียลมีเดียที่คนไทยนิยมใช้มากที่สุด ได้แก่ YouTube (97.1%), Facebook (96.6%), Line (96.8%), Instagram(95.%), และ Twitter (27.6%) (ETDA, 2017) คน Gen X ซึ่งเป็นประชากรที่เกิดระหว่าง พ.ศ.2508-2523 คน Gen Y ซึ่งประชากรที่เกิดระหว่าง พ.ศ.2524-2543 ในยุคที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์ และ อินเทอร์เน็ต เป็นคนที่ชอบเทคโนโลยี ชอบความเร็ว ทันทีทันใด ไม่ชอบรอนาน ชอบสีสัน และคน Gen Z ซึ่งประชากรที่เกิดช่วงหลัง พ.ศ.2543 เป็นกลุ่มคนที่เกิดมาพร้อม Digital และ Social Network นั้น นอกจากจะเป็นผู้บริโภคข่าวหรือผู้รับสารโดยตรงแล้วยังมีความสามารถเป็นผู้ส่งสารในระดับมวลชนหรือที่เรียกว่า “สื่อสารมวลชน” จึงทำให้การสื่อสารระดับบุคคลทรงพลังสามารถสร้างเป็นกระแสที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างและใช้ในการต่อรองได้ พัฒนาเป็น “การสื่อสารมวลชน” แต่ผู้รับสารหรือผู้บริโภคข่าวในสังคมไทยมีลักษณะเป็นนักบริโภคนิยมแบบไร้สติ มักเชื่อสิ่งที่สื่อนำเสนอนั้นเป็นความจริง (Veerachoti, 2009) พร้อมกันนี้การสื่อสารถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองไทยสร้างความขัดแข้ง ความรุนแรงด้วย

จากการสำรวจของสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักสถิติแห่งชาติเมื่อปี 2561 พบว่า ประชากรของประเทศไทยร้อยละ 93.5 เป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมานับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 5.4 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.1 ที่เหลือเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่ไม่มีศาสนา น้อยกว่าร้อยละ 0.1 ประชากรมีหลักพุทธสันติวิธีที่สนับสนุนการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสันติภาพที่สามารถประยุกต์ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งอาทิ ในส่วนของพระธรรมได้แก่ “สัมมาวาจา” ในมรรคมีองค์ 8 “อนุปวาโท” ในโอวาทปาฏิโมกข์ ที่พระพุทธเจ้าได้

ประเทศเป็นนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา “วาจาสุภาษิต” ที่ต้องมีองค์ประกอบคือ “จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานผลประโยชน์ ประกอบด้วยเมตตา” ศีลข้อที่ 4 ในศีล 5 “เมตตาวจีกรรม” ในสาราณียธรรม 6 “ปิยวาจา” ในสังควัตถุ 4 เป็นต้น มีงานวิจัยที่นำหลักพุทธสันติวิธีบูรณาการกับหลักนิเทศศาสตร์หรือทฤษฎีการสื่อสารอย่างเช่น ทัศนีย์ เจนวิถีสุข ที่ได้วิเคราะห์หลักธรรมเกี่ยวกับการสื่อสารคือ “สัมมาวาจา” และหลักธรรมการพัฒนาการสื่อสารด้วยหัวใจนักปราชญ์ 4 คือ (สุ (จิ) ปุ ลิ) พร้อมกันนี้ (Jenwithisuk, 2011) พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส(นิธิบุณยากร) ได้วิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีเข้ากับทฤษฎี SMCR ของ เดวิดค. เบอร์โล (David K.Berlo) โดยได้เพิ่มตัว M เข้ามาอีกตัวหนึ่งในกระบวนการการสื่อสารเชิงพุทธตามทฤษฎีของเบลโลเป็น “SMCMR” คือ Method หรือ “วิธีการ” โดยมุ่งเน้นใช้หลักโยนิโสมนสิการเป็นสำคัญ พร้อมกันนี้หลักพุทธธรรมว่าด้วยไตรสรณคมน์ และพุทธลีลา ก็สอดคล้องทฤษฎี SMCR นับได้ว่าหลักพุทธสันติวิธีดังกล่าวเป็นพื้นฐานความคิดการสื่อสารตามแนวพุทธสันติวิธีอันเป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่มุ่งประโยชน์และบุคคลหมู่มากเป็นสำคัญ สมดังพระพุทโธวาทที่ประทานแก่พระอรหันต์ 60 รูป ซึ่งเป็นพระธรรมทูตรุ่นแรกว่า “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” (Thai Tripitakas: 10/86/46-47) แต่ประเด็นปัญหาจึงมีอยู่ว่า จะใช้การสื่อสารลักษณะใดถึงจะคล้องกับคำว่า “พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย” ซึ่งแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารมวลชนน่าจะคล้องและตอบโจทย์ “สื่อมวลชนของสงฆ์” ตามแนวคิดของพระพรหมบัณฑิต (PhraBrahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2017)

บุคลากรในพระพุทธศาสนามีฐานะทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือผู้บริโภคข่าวสาร พระสงฆ์ไทยก็ลักษณะเช่นนั้น ได้นำสื่อออนไลน์ไปใช้ทั้งด้านบวกและลบ ด้านบวกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อธรรมแก่ผู้รับสารคือพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป แต่พบว่า ยังไม่เกิดพลังหรือสร้างจุดสนใจในการกดไลค์ ไม่มีประสิทธิภาพหรือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความขัดแย้งหรือรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในบริบทต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเมือง ส่วนหนึ่งเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดหรือทฤษฎีการสื่อสารหรือทฤษฎีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสันติภาพตามแนวพุทธสันติวิธี ขาดทักษะการใช้เทคนิคในการสื่อสาร แม้ว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์จะมีการเปิดหลักสูตรธรรมนิเทศแต่ขาดนวัตกรรมใหม่ที่จะดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนจึงทำให้ผู้ที่จบการศึกษาด้านนี้เข้ามาทำหน้าที่ “สื่อมวลของสงฆ์” มีอยู่จำนวนน้อย และขาดการบริหารจัดการที่ดีมีลักษณะเป็นโครงข่ายหลอมรวมเชื่อมโยงกัน เพราะส่วนใหญ่มีลักษณะมีลักษณะต่างคนต่างทำพร้อมกันนี้ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง จึงมีความจำเป็นอย่างที่จะกำหนดแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนามีแนวคิด หลักการ ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี แผนงาน โครงการ ด้านการเผยแผ่หรือการสื่อสารมวลชนของพระสงฆ์ไทยให้ชัดเจน เพราะหากพระสงฆ์ล้าหลังเรื่องเทคโนโลยีหรือไม่มีการปรับตัวนำเทคโนโลยีไปใช้ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าพระพุทธศาสนามีโอกาสที่จะค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคมสมัยใหม่ (Phra Akkarapisuth Loonlavan, 2017) ในด้านลบนั้นพบว่าพระสงฆ์ในสังคมไทยยังนำสื่อออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความแตกแยกในสังคมอันสืบเนื่องมาจากการฝักใฝ่การเมือง มีพฤติกรรมการใช้งานเฟซบุ๊กไม่เหมาะกับกาลเทศะ และไม่สอดคล้องกับสถานภาพและบทบาท (Buamai, 2017) มีพฤติกรรม

วิพากษ์วิจารณ์ที่ส่อไปในทางยุยงปลุกปั่นส่งผลให้เจ้าคณะผู้ปกครองระดับต่างๆ ออกคำสั่งให้พระสังฆาธิการตรวจสอบพฤติกรรมและลงโทษพระภิกษุสามเณรในปกครองที่มีพฤติกรรมดังกล่าว เท่ากับว่าคณะสงฆ์ไทยเห็นอิทธิพลของสื่อออนไลน์มองเห็นโทษของข้อมูลที่เผยแพร่ออกมามีลักษณะเป็นมารคือมีทั้งจริงและไม่จริง (PhraBrahmapundit (Prayoon Dhammacitto), 2017) รวมถึงกระตุ้นในการสร้างนวัตธรรมการใช้เฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพให้มีพลังต้านความขัดแย้งความรุนแรงและสงครามได้ ยิ่งในปี 2563 โลกประสบปัญหาไรวัสโควิด-19 ระบาด การสื่อสารออนไลน์มีความจำเป็น จึงได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง“กระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันและกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติภาพ
2. เพื่อศึกษาพุทธสันติวิธีที่ส่งเสริมกระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทย
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Dept- interview) โดยมุ่งเน้นศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันและกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติภาพ รวมพุทธสันติวิธีที่ส่งเสริมกระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยเพื่อนำเสนอ “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี” โดยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน และกระบวนการการสื่อสารเพื่อสันติภาพ ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารทั่วไปอาทิ ทฤษฎี SMCR ทฤษฎี 5W1H ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติภาพ และทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติจากเอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับพุทธสันติวิธีคือวาจาสุภาษิตและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่สนับสนุน ทั้งหลักการวิธีการ และกระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ไทย โดยการค้นคว้าคัมภีร์พระไตรปิฎก(ฉบับภาษาไทย) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาการด้านศาสนาและพุทธสันติวิธี นักวิชาการด้านสันติวิธี นักสื่อสารมวลชน และนักวิชาการด้านสังคม จำนวน 9 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ออกแบบเป็น “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี”

ขั้นตอนที่ 4 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้างประเภทละ 1 คน อันประกอบด้วยนักวิชาการด้านศาสนาและพุทธสันติวิธี นักวิชาการด้านสันติวิธี นักสื่อสารมวลชน และนักวิชาการด้านสังคม จำนวน 9 รูป/คน แล้วนำมาปรับปรุงการออกแบบเป็น “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี”

ขั้นตอนที่ 5 ประชาพิจารณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน ประกอบด้วยพระเมธาวินัยรส,รศ.ดร. อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหากุฏราชวิทยาลัย ประธานกรรมการ พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรสันติศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ และผู้อำนวยการหลักสูตรสันติศึกษา ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท,ดร.ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารพุทธสันติวิธี และกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และ ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา ที่ห้องพุทธเมตตา หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ. พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2563 แล้วดำเนินการปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอ “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี” ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กโดยพุทธสันติวิธี” พบว่า

ประการแรกศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน โดยอาศัยเครื่องมือคือหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทถือวาจาสุภาษิตและเงื่อนไขในทฤษฎีกระบวนการสื่อสารพื้นฐาน SMCR ของ “เดวิด เค. เบอร์โล” พบว่า สภาพปัญหาการสื่อสารออนไลน์ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันผ่านเฟซบุ๊กขัดต่อหลักวาจาสุภาษิต ดังนี้

(1) มุสาวาท เจือด้วยเฟกนิวส์ คือสื่อสารไม่ตรงกับข้อเท็จจริงทั้งภาพและถ่อยคำวลีไม่เหมาะสมขาดการอ้างอิงที่มาของข้อมูล ขณะเดียวกันคณะสงฆ์ไม่มีการจัดข้อมูลที่เป็นระบบที่เป็นฐานข้อมูลเพื่อสะดวกในนำมาใช้ได้ทันกาล

(2) ปิสุณาวาจา ใช้คำที่ไร้ค่า โพสต์เสียดสีปลุกระดมทางการเมือง สร้างความเกลียดชัง (hate-speech) กระตุ้นให้เกิดความขัดแย้ง รุนแรงระหว่างบุคคล การเมืองศาสนาวัฒนธรรม และชาติพันธุ์

(3) ผรุสวาจา เชือดเฉือนด้วยคำหยาบ โพสต์คำหยาบด่าโยมอย่างเช่นกรณีพระระดับพระอุปัชฌาย์ได้โพสต์ตำหนิโยมใส่ซองน้อยเพียงซองละ 200 บาท แม้โพสต์สื่อธรรมแต่ยังมีลักษณะสั้นห้วนพร่ำเพรื่อเกินไปไม่มีประเด็นใหม่

(4) สัมผัปปลาปะ เพ้อเจ้อไร้ประโยชน์ การโพสต์เลียนแบบฆราวาสวิสัยไม่เหมาะสมกับสมณสารูปสื่อไม่เป็นกุศลทำลายสันติภาวะคือความสงบภายใน อาทิเนื้อหาไม่เหมาะสมใบ้หวยเรี่ยไร สื่อไปในทางเสพสุขสำราญ รวมถึงใช้สมาร์ทโฟนเกินความจำเป็นและสื่อไปในทางกุศลส่งเสริมสันติภาพมีน้อย

พร้อมกันนี้ยังพบสาเหตุการสื่อสารออนไลน์ของพระสงฆ์ที่ทำให้มีปัญหาดังกล่าวคือ

(1) ทัศนคติขาดสติเป็นฐาน ไร้เมตตา ขาดปัญญาโยนิโสมนสิการวิเคราะห์ข้อมูลและผู้รับสารแล้วประกอบสารแล้วสื่อออกไปให้เหมาะสมกับกาลเวลา พร้อมกันนี้ยังเป็นนักอนุรักษ์นิยมยึดติดรูปแบบเดิมปรับตัวเข้ารับกับสังคมเรียนรู้รับสื่อใหม่

(2) รู้หลักการวิธีการสื่อสารน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารทั่วไปทั้ง SMCR และ 5W1H โดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊ก ทั้งหลักการ และวิธีการเพื่อประกอบสารให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละวัย อีกทั้งไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีระดับสูงรวมถึงระบบฐานข้อมูล

(3) ขาดทักษะประกอบสาร พระสงฆ์ยังขาดทักษะการประกอบสารที่มีเนื้อหาตามหลักธรรมวาจาสุภาษิต ทฤษฎีการสื่อสาร 5W1H การสื่อสารเพื่อสันติภาพและการสื่อสารเพื่อสันติ ทั้งการคิดประเด็น การเขียนเรียบเรียงเนื้อหาทั้งการพาดหัวเรื่องหรือข่าวให้จูงใจ เนื้อเรื่องครบตามทฤษฎี 5W1H ให้จริงไม่ด่วนตัดสินไพเราะเหมาะกาลสะท้อนความรู้สึกความต้องการของผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ พร้อมสรุปหรือโปรยข่าวให้จับใจ

(4) เครือข่ายหรือทีมมีน้อย เฟซบุ๊กของพระสงที่มีเพื่อนหรือกลุ่มเฟซบุ๊กเพจก็มีสมาชิกน้อย จึงไม่สามารถเกิดกระแสเป็นไวรอลที่มีคนชมมากๆได้ อีกทั้งไม่มีทีมงานที่มีลักษณะมรรคมีองค์แปดหรือเอกภาพเข้าลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีผู้บัญชาการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤติ และการนำเทคโนโลยีระดับสูงอย่างเช่นปัญญาประดิษฐ์มาเป็นตัวช่วยทีมอย่างประเทศจีนและญี่ปุ่นก็มีน้อยเช่นกัน

ผู้วิจัยยังได้ศึกษากระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพผ่านทฤษฎีการสื่อสารพื้นฐาน SMCR ของเดวิด เค. เบอร์โล เป็นเครื่องมือพร้อมบูรณาการกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติภาพของโยฮัน กัลป์ตุง ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติของ มาร์แชล โรเซ็นเบิร์ก พบว่า มีหลักธรรมว่าด้วยเมตตา กรุณา ขันติธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติของพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านเฟซบุ๊ก ใช้หลักการวิเคราะห์สังเกตก่อนตัดสินข้อมูลตามข้อเท็จจริง ตามความรู้สึกกิดประโยชน์ตรงตามความต้องการหรือไม่ แล้วประกอบสารมีเนื้อหาที่จริง ประสานประโยชน์ ตามลักษณณะ “4N” การสื่อสารเพื่อสันติภาพ และ “NVC”คือ การสื่อสารเพื่อสันติ สามารถสร้างสติสุขให้กับผู้รับสาร หลังจากนั้นส่งสารในช่องทางคือเฟซบุ๊กในเวลาที่เหมาะสม และทุกขั้นตอนไร้อคติ ถึงจะเกิดสติสุขสากลต่อสังคม

พร้อมกันนี้ผู้วิจัยยังได้สำรวจพระสงฆ์ในสังคมไทยที่ใช้สื่อออนไลน์ พบว่าพระสงฆ์ต้นแบบหรือไอดอลการสื่อสารออนไลน์ของพระสงฆ์เพื่อส่งเสริมสันติภาพผ่านเฟซบุ๊ก 4 ด้านดังนี้

(1) พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธัมมจิตโต) พระผู้เป็นต้นแบบพระผู้นำสงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล โดยเป็นพระสงฆ์ที่มีสติเป็นฐานแห่งเมตตาและปัญญาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมสื่อสันติภาพ เป็นนักบริหารที่สนับสนุนและวางรากฐานของการการสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพ โดยมีความรู้ความใจเกี่ยวกับทฤษฎี

การสื่อสารดี มีทักษะในการจับประเด็นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนำมาประกอบในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหา สั้น กระชับ ง่ายต่อความเข้าใจของผู้รับสาร และมีทีมงานดี

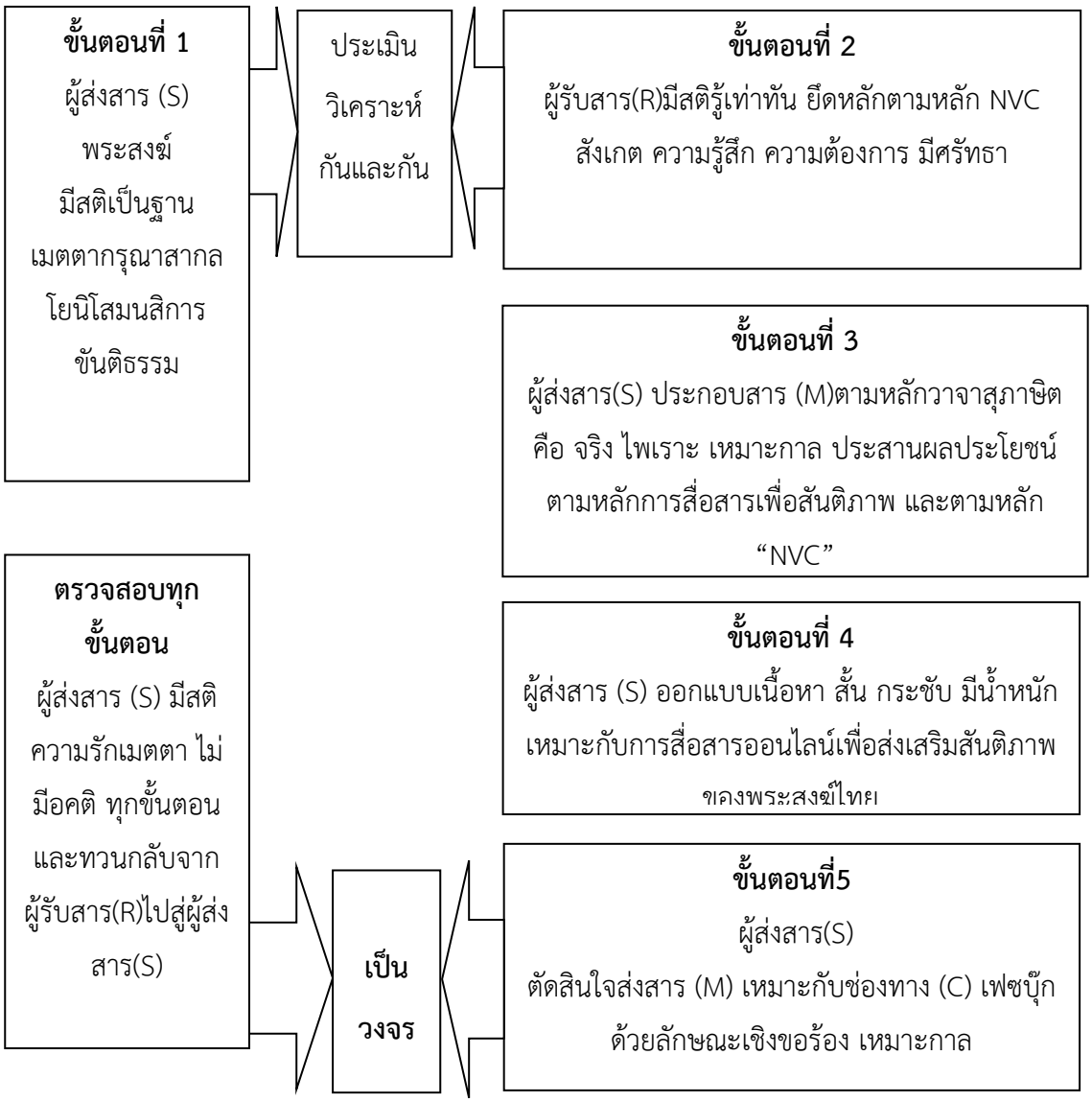
(2) พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส พระผู้เป็นต้นแบบพระสงฆ์สร้างกระบวนการสงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล โดยเป็นพระสงฆ์ที่มีสติเป็นฐานแห่งเมตตาและปัญญาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมสื่อสันติภาพ มีความรู้หลักการและวิธีการของการสื่อสารโดยเฉพาะทฤษฎีการสื่อสารพื้นฐาน SMCR มีแนวคิดเพิ่มตัว M คือวิธีการสร้างความเข้าใจในการสื่อสารมากขึ้น รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีระดับที่มีอิทธิพลในยุคดิจิทัลรวมถึงปัญญาประดิษฐ์หรือเอไอ แล้วนำมาประยุกต์เชื่อมตน องค์กร ชุมชนและโลกได้ดี รู้จับประเด็น มีทักษะเขียนข่าวกระชับพร้อมมีทีมงานที่ดี

(3) พระปราโมทย์ วาทโกวิโท พระผู้เป็นต้นแบบสร้างทักษะพระสงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล โดยเป็นพระสงฆ์ที่มีสติเป็นฐานแห่งเมตตาและปัญญาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมสื่อสันติภาพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารโดยเฉพาะทฤษฎี SMCR แล้วนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมด้วยการศึกษาต่อยอดด้านสันติศึกษามีทักษะในการจับประเด็น เรียบเรียงเนื้อหานำเสนอผ่านทางเฟซบุ๊กส่วนตัวและประสานสื่อมวลชนเพื่อนำเสนอในสื่อออนไลน์ต่างๆนับว่ามีเครือข่ายที่ดี

(4) พระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี) พระผู้เป็นต้นแบบพระสงฆ์สร้างเครือข่ายสงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล โดยเป็นพระสงฆ์ที่มีสติเป็นฐานแห่งเมตตาและปัญญาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมสื่อสันติภาพเป็นที่ประจักษ์ มีผู้เลื่อมใสศรัทธาติมตามผลงานในฐานที่เป็นนักเขียน นักเผยแพร่ นักสันติภาพผ่านทางเฟซบุ๊กเพจมากถึง 6 ล้านราย นับได้ว่าเป็นพระที่มีความรู้ ทักษะในการสื่อสารออนไลน์ทำให้ธรรมะติดปีกเพราะรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีระดับสูงและเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์หรือเอไอ มีทีมงานและเครือข่ายดี

ประการที่สอง ผู้ วิจัยถึงได้ศึกษาพุทธสันติวิธีที่ส่งเสริมกระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กของพระสงฆ์ไทย คือหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือวาจาสุภาษิต พบว่า หลักธรรมเมตตา กรุณา ขันติธรรม โดยมีสติเป็นฐานที่เป็นอุดมการณ์และหลักของผู้ส่งสารและผู้รับสารผ่านการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ไทย ใช้หลักโยนิโสมนสิการวิเคราะห์ผู้รับสารมีความต้องการอะไร แล้วประกอบสารมีเนื้อหาที่จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานประโยชน์ หลังจากนั้นส่งสารในช่องทางคือเฟซบุ๊กในเวลาที่เหมาะสม และทุกขั้นตอนกระบวนการการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กนั้นต้องมีการตรวจสอบกันเองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ต้องประกอบด้วยสติ เมตตา ไร้อคติ แบบเป็นวงจร จึงทำให้กระบวนการการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กเกิดสติสุขสากล

ประการที่สาม ผู้วิจัยได้นำเสนอ “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี” ภายใต้กรอบทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ส่งสาร (S) คือพระสงฆ์ ต้องมีคุณสมบัติคือ สติ เมตตากรุณาต่อคนอื่น โยนิโสมนสิการ มีขันติเคารพความเห็นต่าง

ขั้นตอนที่ 2ผู้ส่งสาร (S) ประเมินวิเคราะห์ผู้รับสาร (R) ว่ามีความต้องการอะไร ขาดอะไร ต้องการเติมเต็มสิ่งใด

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ส่งสาร(S) ประกอบสาร (M) ดูเนื้อสารให้มีองค์ประกอบตามหลักวาจาสุภาษิตคือ จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานผลประโยชน์หรือไม่

ขั้นตอนที่ 4 ผู้ส่งสาร (S) ออกแบบเนื้อหา เรียบเรียงให้สั้น กระชับ มีน้ำหนักเหมาะกับการเป็นสื่อสารสันติภาพ

ขั้นตอนที่5 ผู้ส่งสาร (S) ตัดสินใจส่งสาร (M) โดยดูว่าควรจะผ่านช่องทางใด (C) สารเช่นนี้ควรผ่านเฟซบุ๊ก สารแบบนี้ควรผ่านยูทูป หรืออื่นๆ

ทั้งนี้ต้องตรวจสอบกับตัวเองตลอดเวลาว่าขั้นต่างๆนั้นมีสติอยู่หรือไม่ มีอคติหรือไม่ มีความรักเมตตาหรือไม่ จะเป็นวงจรอยู่เช่นนี้ และมีการทวนกลับจากผู้รับสารไปสู่ผู้ส่งสารเป็นการสื่อสารสองทาง โดยพบองค์ความรู้ใหม่ คือ 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กโดยพุทธสันติวิธี
กระบวนการ 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล) มีรายละเอียดดังนี้

(1) สงฆ์ คือ พระสงฆ์ในประเทศไทย

(2) สติ คือ มีสติมั่นคงครบกระบวนการ อันประกอบด้วยเมตตา กรุณา โยนิโสมนสิการวิเคราะห์ ทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร

(3) สาร คือ ประกอบสารรเปรียบดังมธุรสล้นด้วยปิยวาจา

(4) ส่ง คือ ส่งเนื้อหาแห่งสารอย่างรอบครอบ รับผิดชอบ

(5) สื่อ เครือข่ายเฟซบุ๊กในเวลาที่เหมาะสม

(6) สุข คือ เกิดสันติสุขทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร

(7) สากล คือ คุณสมบัติของความสุข เมตตา และปัญญา

หากพระสงฆ์ในสังคมไทยใช้กระบวนการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กตาม 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล)โมเดล ย่อมสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับสังคมในระดับสากลได้อย่างแน่นอน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่าน เฟซบุ๊กโดยพุทธสันติวิธี” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัย มีประเด็นที่น่านำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการสื่อสารออนไลน์ของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันผ่านเฟซบุ๊กยังขัดต่อหลักวาจาสุภาษิต ทั้ง (1) มุสาวาท เจือด้วยเฟกนิวส์คือสื่อสารไม่ตรงกับข้อเท็จจริง (2) ปิสุณาวาจา ใช้คำที่ไร้ค่าโพสต์เสียดสีปลุกระดมสร้างความเกลียดชัง (hate- speech) (3) ผรุสวาจา เชือด

เฉือนด้วยคำหยาบ (4) สัมผัปปลาปะ เพ้อเจ้อไร้ประโยชน์ การโพสต์เลียนแบบฆราวาสวิสัยไม่เหมาะสมกับสมณสารูป ซึ่งสอดคล้องกับ “ทัศนีย์ เจนวิถีสุข” (Jenwithisuk, 2011) ที่กล่าวว่า “การสื่อสารที่มีผลมากในการส่งผลกระทบกระเทือนถึงสังคมหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง” เนื่องจาก (1) ทัศนคติขาดสติเป็นฐานไร้เมตตาขาดปัญญาโยนิโสมนสิการวิเคราะห์ข้อมูลและผู้รับสาร (2) รู้หลักการวิธีการสื่อสารน้อยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารทั่วไปทั้ง SMCR และ 5W1H ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติภาพ ตามลักษณะ “4N” ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติหรือ “NVC” และหลักวาจาสุภาษิต (3) ขาดทักษะประกอบสารตามทฤษฎีการสื่อสารดังกล่าว และ (4) เครือข่ายหรือทีมมีน้อยเฟซบุ๊กของพระสงที่มีเพื่อนหรือกลุ่มเฟซบุ๊กเพจก็มีสมาชิกน้อย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือวาจาสุภาษิต พบว่า หลักธรรมเมตตา กรุณาตามหลักพุทธธรรมและทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติของ มาร์แชล โรเซ็นเบิร์ก ที่ได้ศึกษาศาสนาหลัก ๆ ของโลก 7 ศาสนา พบว่าทุกศาสนาสอนว่ามนุษย์มีความกรุณาเป็นพื้นฐาน และขันติธรรม โดยมีสติเป็นฐานที่เป็นอุดมการณ์และหลักของผู้ส่งสารและผู้รับสารผ่านการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ไทย สอดคล้องกับ “สำราญ สมพงษ์” (Sompong, 2015) ที่กล่าวว่า “หลักการใช้ วาจาสุภาษิต มีองค์ประกอบ 5 ประการคือ เหมาะกาล จริง ไพเราะ ประสานประโยชน์ และประกอบด้วยเมตตา เป็นองค์ธรรมพื้นฐานช่วยให้มนุษย์อยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข” และ “พระปราโมทย์ วาทโกวิโท (พันธพัฒน์)” (PhraPramote Vadakovido (Pantapat), 2015) ที่กล่าวว่า “ฝึกสติ รู้เท่าทันปัญหา สามารถแก้ปัญหาอยู่กับปัจจุบัน” และใช้หลักโยนิโสมนสิการวิเคราะห์ผู้รับสารมีความต้องการอะไรแล้วประกอบสารมีเนื้อหาที่จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานประโยชน์ หลังจากนั้นส่งสารในช่องทางคือเฟซบุ๊กในเวลาที่เหมาะสม และทุกขั้นตอนกระบวนการการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพาะสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กนั้นต้องมีการตรวจสอบกันเองระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ต้องประกอบด้วยสติ เมตตา ไร้อคติแบบเป็นวงจร จึงทำให้กระบวนการการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพาะสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กเกิดสันติสุขสากล สอดคล้องกับ Ratanangam (2013) ที่กล่าวว่า “การรู้จักคิดเป็นคิดถูกคิดมีเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ และรู้จักวิธีวิเคราะห์และตรวจสื่อตามหลักกาลามสูตร สามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้พัฒนาชีวิตได้ดี”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า “กระบวนการการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี” ภายใต้กรอบทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ผู้ส่งสาร (S) คือพระสงฆ์ ต้องมีคุณสมบัติคือ สติ เมตตา กรุณาต่อคนอื่น โยนิโสมนสิการ มีขันติเคารพความเห็นต่าง ขั้นตอนที่ 2ผู้ส่งสาร (S) ประเมินวิเคราะห์ผู้รับสาร (R) ว่ามีความต้องการอะไร ขาดอะไร ต้องการเติมเต็มสิ่งใด ขั้นตอนที่ 3 ผู้ส่งสาร (S) ประกอบสาร (M) ดูเนื้อสารให้มีองค์ประกอบตามหลักวาจาสุภาษิตคือ จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานผลประโยชน์หรือไม่ ขั้นตอนที่ 4 ผู้ส่งสาร (S) ออกแบบเนื้อหาเรียบเรียงให้สั้น กระชับ มีน้ำหนักเหมาะกับการเป็นสื่อสารสันติภาพ ขั้นตอนที่ 5 ผู้ส่งสาร (S) ตัดสินใจส่งสาร (M) โดยดูว่าควรจะผ่านช่องทางใด (C) สารเช่นนี้ควรผ่านเฟซบุ๊ก สารแบบนี้ควรผ่านยูทูป หรืออื่นๆ สอดคล้องกับ Leelayouth (2018) ที่กล่าวว่า “การปรับกระบวนทัศน์ผ่านกระบวนการการสื่อสารทางการเมืองอย่าง

ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อหาทางออกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความรู้ ตื่นและเบิกบานเพื่อเสริมสร้างปัญญา ปรับความเข้าใจด้วยการพิจารณาใครครวญในการแก้ไขปัญหา”และสอดคล้องกับ Uthayaratana (2018) ที่กล่าวว่า “หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการรายงานข่าวนั้นมีหลักการ วิธีการ และกระบวนการที่สำคัญคือ WP-3F with M คือการมีสติ (Mindfulness) เป็นฐานประกอบด้วยการนำเสนอข้อเท็จจริง (Fact) ทันเหตุการณ์ (Fast) และก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา (Faith)ในตัวสื่อเอง ซึ่งจะนำพาสังคมให้ก่อเกิดปัญญา(Wisdom) ด้วยคุณลักษณะ MIM ของนักข่าวยุคหลอมรวมสื่อ ได้แก่ Mindset ,Inner Peace และ Multil-Skill เพื่อการพัฒนาสันติสุขอย่างยั่งยืน” แต่ทั้งนี้ต้องตรวจสอบกับตัวเองตลอดเวลาว่าขั้นต่างๆนั้นมีสติอยู่หรือไม่ มีอคติหรือไม่ มีความรักเมตตาหรือไม่ จะเป็นวงจรอยู่เช่นนี้และมีการทวนกลับจากผู้รับสารไปสู่ผู้ส่งสารเป็นการสื่อสารสองทาง ตามหลัก 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล)

สรุป

ยามวิกฤติอย่างการระบาดของไวรัสโควิด-19 การสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีความสำคัญยิ่ง ที่คอยทำหน้าที่เตือนสติ แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่าวพระสงฆ์ในสังคมไทยมีการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กยังเจือด้วยวิจีทุจริต เพราะเกิดจากขาดทัศนคติ องค์ความรู้ ทักษะ และมีเครือข่ายน้อยในการสื่อสาร ดังนั้น หากพระสงฆ์มีทัศนคติที่ดีโดยมีสติเป็นฐานะ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสงเสริมสันติภาพต่างๆ โดยมีพระสงฆ์ 4 รูปเป็นต้นแบบ พร้อมนำหลักพุทธสันติวิธีคือ “วาจาสุภาษิต” มาบูรณาการ มีทักษะและเครือข่ายที่ดี ตาม "กระบวนการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กโดยพุทธสันติวิธี" คือ "กระบวนการ 7ส.(สงฆ์ส่งสารสื่อสติสุขสากล)" ย่อมจะทำให้มีสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับสังคมไทยและสังคมโลกระดับสากลได้อย่างทันกาล ซึ่งสมดังคติธรรมของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ที่ประทานเมื่อตอนที่เกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ใหม่ๆ ที่ให้สั่งสมสติและปัญญา ซึ่งสตินั้นเป็นกระบานการแรกของการสื่อสารออนไลน์นตามงานวิจัยนี้ หลังจากนั้นใช้ปัญญาวิเคราะห์ผู้รับสารมีความรู้สึก ความต้องการอย่างไร ประกอบสารให้มีข้อเท็จจริงครบถ้วนตรงตามความการข้องผู้รับสารและสื่อ และเมื่อจะส่งสารออกไปก็ต้องให้เหมาะสมกับกาลเวลา และที่สำคัญยิ่งคือจะต้องมีสติตรวจสอบความถูกต้องทุกกระบวนการ สมควรที่ทุกภาคส่วนจะนำไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

พระสงฆ์ คณะสงฆ์ สื่อมวลชน ประชาชน และอื่นๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสื่อสารออนไลน์ควรร่วมกันนำไปดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 การนำกระบวนการทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการของพุทธสันติวิธีคือวาจาสุภาษิตบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารพื้นฐานคือ SMCR ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสันติภาพ และทฤษฎีการสื่อสารเพื่อสันติ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ความขัดแย้งและรุนแรงในสังคมปัจจุบัน จะช่วยลดข้อขัดแย้งไม่ให้ขยายความรุนแรงออกไปได้

1.2 หลักพุทธสันติวิธีที่มีสติเป็นฐาน หากสังคมพหุวัฒนธรรมไม่ว่าใครจะนับถือศาสนาใดในสังคมใดนำไปประยุกต์ใช้จะสามารถทำให้เกิดสันติสุขได้ทุกระดับ คณะสงฆ์ควรพัฒนาบริหารจัดการสื่อมวลชนของสงฆ์เป็นเอกภาพ รวมถึงสร้างเครือข่ายสื่อสันติภาพ

1.3 การนำกระบวนการสื่อสารออนไลน์เพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์ผ่านเฟซบุ๊กโดยพุทธสันติวิธีจากงานวิจัยนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทำให้พระสงฆ์ทราบกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอนแล้วนำไปปฏิบัติการแก้ปัญหาสังคมได้ทุกมิติโดยเฉพาะภาวะที่เกิดวิกฤติอย่างเช่นการระบาดของไวรัสโควิด-19

2.ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 รูปแบบการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี

2.2 รูปแบบการฝึกอบรมการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี

2.3 ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการสื่อสารออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊กเพื่อส่งเสริมสันติภาพของพระสงฆ์โดยพุทธสันติวิธี

References

ETDA, (2017). *ETDA Reveals Survey of Internet Use Behavior and E-Commerce Value Show the readiness of Thailand to become an ASEAN e-commerce owne.* Retrieved January 9, 2017, from https://www.etda.or.th/content/thailand-internet-user-profile-2017-and-value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2017l-press-conference.html>.

Panatchaya, L. (2018). *Political Communication for Peace: Buddhist Integration*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phra Akkarapisuth Loonlavan. (2017) .*The process of communicating Buddhism through social media of the monks in Thai society.* Retrieved October 7, 2017, from https://info.rdi.ku.ac.th/ThailandResearch/?itemID=819903>.

Phra Brahmapundit (PrayoonDhammacitto). (2017). *ms.suggestsDhammajidit to produce the mass media of the Sangha.* Retrieved October 7, 2017, from http://www.banmuang.co.th/news/education/89815>.

Phra Brahmapundit (PrayoonDhammacitto). (2017). *Opened the "Brahma Bundit Life Wheel" asking for words at the United Nations.* Retrieved October 7, 2017, from http://www.banmuang.co.th/news/education/91049>.

Phra Pramote Vadakovido (Pantapat). (2015). *The Model of "Dhamma OD" for Strengthening Peaceful Organizations.* (Master's Thesis). Mahachulalongkorn-rajavidyalaya University. Ayutthaya.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas.* Bangkok: MCU Press.

Tatsanee, J. (2011). *The Buddhist Communication and the Social Change.* (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Thaenphan, S. (2017). *Facebook usage behavior of Thai monks.* Retrieved October 7, 2017, from https://www.tci- thaijo.org/index.php/journal-la/article/view /93422>.

Sainumpung, R. (2012). *Buddhist way of television media literacy in Thai society.* (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Samran, S. (2015). *A Critical Analysis of Communication Pattern for Peace in the Online Media by Buddhist Peaceful Means: A Case Study of Komchadluek.Net*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Veerachoti, S. (2009). *Media literacy and media exposure of Ramkhamhaeng University professors during the political crisis* (Research report). Ramkhamhaeng University.

Sriladda, U. (2018). *Media Crisis in Thai Society: A Study and Development of Peace Journalism Model by Buddhist Peaceful Means*. (Doctoral Dissertation). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.